

Rekruttering til lærerutdanningene

Innledning

SSB har beregnet at hvis man legger dagens studenttall, fullføringsgrad, hvor mange som vil gå av med pensjon samt utviklingen i antall barn framover til grunn, vil Norge mangle rundt 4700 grunnskolelærere i barne- og ungdomsskolen om cirka 20 år. Tar man også hensyn til den nye lærernormen i grunnskolen, vil underskuddet bli på rundt 5800. Beregningene for de øvrige lærergruppene viser et visst overskudd av lærere, men også for barnehagelærere er det per nå en underdekning som følge av den nye pedagognormen i barnehagene.¹ Det spås at det også vil bli en betydelig mangel på yrkesfaglærere i fremtiden.

Det har de siste årene blitt gjennomført flere tiltak og prosesser som kan påvirke rekrutteringsgrunnlaget til læreryrket og lærerutdanningene i ulik grad. Noen eksempler er:

- Firerkravet i matematikk for søkere til grunnskolelærerutdanningen og lektorutdanningen fra og med 2016
- Innføringen av integrert masterutdanning for grunnskolelærere i 2017
- Innføring av norm for lærertetthet i grunnskolen og pedagognorm i barnehagene gjeldende fra høsten 2018
- Strukturreformen i høyere utdanning i 2015, som potensielt kan føre til færre lærerutdanningssteder

UHR-Lærerutdanning er bekymret over det fremskrevne underskuddet på lærere, og mener at mangel på nok kvalifiserte lærere er en betydelig utfordring norsk skole står ovenfor de kommende årene. Her har myndighetene, skoler og barnehager, deres eiere og lærerutdanningsinstitusjonene en felles utfordring.

UHR-Lærerutdannings medlemsinstitusjoner er ansvarlige for rekrutteringen til egen institusjon, og alle jobber kontinuerlig med å bedre rekrutteringen til sine egne lærerutdanninger. Flere av lærerutdanningsinstitusjonene har de siste årene fått bevilget midler til lokale rekrutteringstiltak fra Kunnskapsdepartementet. Departementet har uttalt at dette har virket, og at lærerutdanningsinstitusjonene og deres samarbeidspartnere har fått mye ut av disse midlene. Institusjonene samarbeider godt med skole- og barnehageeierne i dette lokale og regionale rekrutteringsarbeidet.

Dette strateginotatet handler om hva UHR-Lærerutdanning på nasjonalt nivå og som interesseorganisasjon for lærerutdanningene mener og vil prioritere av tiltak for å bedre rekrutteringen til lærerutdanningene. Disse vil altså komme *i tillegg* til forsknings- og

¹ [LÆRERMOD 2016–2040. Fremtidig tilbud og etterspørsel etter lærere](#) og SSB-artikkelen «[Norge kan mangle opptil 4 700 grunnskolelærere i 2040](#)»

erfaringsbaserte tiltak hver enkelt lærerutdanningsinstitusjon gjennomfører. Notatet omhandler også først og fremst rekruttering til lærerutdanningene, ikke til læreryrket.

I tråd med UHR-Lærerutdannings handlingsplan for 2018 – 2021 ligger følgende mål til grunn for dette arbeidet:

Bistå lærerutdanningsinstitusjonene med å øke rekrutteringen til sine utdanningstilbud, med særlig fokus på 1. – 7. trinn, en jevnere kjønnsbalanse og flere lærere med flerkulturell kompetanse i barnehage og skole.

UHR-Lærerutdannings nasjonale tiltak for å bedre rekrutteringen og minske frafallet i lærerutdanningene

Tiltak I: Positiv markedsføring og nasjonal rekrutteringsstrategi som ser rekrutteringsutfordringene til lærerutdanningene og til læreryrket under ett

Det er viktig at alle potensielle søkere til lærerutdanning får tilgang til god og positiv informasjon om både utdanningene og læreryrket. Derfor mener UHR-Lærerutdanning at:

- a) UHR-Lærerutdanning skal være bevisst vår rolle som samfunnsaktør og skal ha som mål at våre utspill bidrar til politisk oppmerksomhet og positiv synlighet for lærerutdanningene i offentligheten. UHR-Lærerutdannings medlemmer bør bidra til en positiv markedsføring av både lærerutdanningene og læreryrket.**

Lærerutdanningsinstitusjonene må kommunisere utad at lærerutdanningene er krevende og forskningsbaserte, og at de forbereder studentene til å gjøre en av de viktigste jobbene i samfunnet. Fagmiljøene skal oppfordres til å delta enda mer aktivt i samfunnsdebatten for å spre forskningsbasert kunnskap om innhold og utfordringer i skoler og barnehager.

- b) Nasjonalt forum for lærerutdanning og profesjonsutvikling (NFLP) skal utarbeide en nasjonal, overordnet strategi med mål og tiltak for å oppnå nok kvalifiserte lærere og lærerstudenter.**

UHR-Lærerutdanning ønsker en slik strategi for å sikre forutsigbarhet og rom for langsiktig planlegging for lærerutdanningsinstitusjonene, og for å kunne få en helhetlig tilnærming til hvordan man kan sikre nok og kompetente lærere og lærerstudenter.

Kunnskapsgrunnlaget for en slik strategi bør være innhentede erfaringer og forskningsfunn om hvordan det jobbes med rekruttering til lærerutdanningene og læreryrket nasjonalt og internasjonalt, og hvilke effekter man erfarer av ulike rekrutteringstiltak.

- c) Kunnskapsdepartementet bør gjennomføre en ny, nasjonal rekrutteringskampanje til læreryrket.**

Kampanjen må bygge på og lære av erfaringene fra Gnist-kampanjen, og forankres blant alle aktørene i NFLP og i en nasjonal rekrutteringsstrategi.

Tiltak II: Supplerende opptakskrav til 4-kravet i matematikk for grunnskolelærer- og lektorutdanningene

UHR-Lærerutdanning arbeider både for økt søkning og opptak til lærerutdanning, samt at søkerne i til lærerutdanningene er godt kvalifiserte. Derfor mener UHR-Lærerutdanning at:

- a) Kunnskapsdepartementet bør utrede og regjeringen bør vurdere å innføre et av følgende to supplerende opptakskriterium for søkere til lektor- og grunnskolelærerutdanningene: 1) et snitt på minst 40 skolepoeng, 2) et snitt på minst 40 skolepoeng som kan gi opptak for de som har 3 i P-matematikk og norsk. Utredningen skal skje i tett dialog med UHR-Lærerutdanning.**

Det er delte meninger i UHR-Lærerutdanning om hvorvidt 4-kravet i matematikk² er ønskelig og nødvendig for oppnå sistnevnte mål. Da saken ble drøftet høsten 2017³, mente likevel flertallet at en slik supplerende ordning med høy gjennomsnittskarakter (og dermed breddekompetanse) var et godt forslag som burde utredes videre og vurderes innført.

Tiltak III: Rekruttering av flere mannlige lærerstudenter, rekruttering til samisk lærerutdanning, og rekruttering av flere lærerstudenter med minoritetsbakgrunn

Det er et mål for UHR-Lærerutdanning at sammensetningen av lærere i skoler og barnehager skal reflektere sammensetningen av befolkningen for øvrig. Derfor mener UHR-Lærerutdanning at:

- a) Kunnskapsdepartementet bør utrede fordeler og ulemper ved kjønnspoeng og alderspoeng for menn som søker seg til lærerutdanningene.**

Kjønnspoeng for mannlige søkere er et av tiltakene som foreslås i rapporten fra OsloMet og Senter for profesjonsstudier (SPS) sitt prosjekt om rekruttering av menn til grunnskolelærerutdanning for trinn 1–7. UHR-Lærerutdanning vil følge opp denne rapporten og vurdere hvilke tiltak vi kan bidra til på nasjonalt nivå for å få flere menn til å søke.

- b) Kunnskapsdepartementet bør utrede mulige tiltak for å rekruttere flere med minoritetsbakgrunn til lærerutdanningene, herunder muligheten for en prøveordning med å gi tilleggspoeng til søkere med minoritetsbakgrunn til alle lærerutdanningene.**

² Opptakskravet til grunnskolelærer- og lektorutdanning er minst 35 skolepoeng og et gjennomsnitt på minimum karakteren 3 i norsk (393 timer) og 4 i matematikk (224 timer). Karakterkravet i matematikk dekkes også hvis ett av følgende programfag er bestått: S1, S2, R1 eller R2.

³ [Se møterefateratet her.](#)

- c) **Regjeringen bør satse mer på rekrutteringskampanjer og annet holdnings- og informasjonsarbeid rettet mot minoritetsbefolkningen for å få flere til å søke seg til lærerutdanningene.**
- d) **UHR-Lærerutdanning vil bidra til erfaringsdeling om lokale tiltak som har fungert og eksempler andre kan lære av, som f.eks. OsloMets studietilbud *Kompletterende lærerutdanning*, et kvalifiseringsstudium for innvandrere og flyktninger med lærerutdanning fra sine hjemland.**
- e) **Kunnskapsdepartementet bør utrede mulige tiltak for å rekruttere flere til de samiske lærerutdanningene, herunder muligheten for en prøveordning med å gi tilleggspoeng til søkere med samiskspråklig bakgrunn til samisk lærerutdanning, samt vurdere kravet om 4 i matematikk i sammenheng med tilleggskravet om kunnskaper i samisk språk. Kravet om kunnskaper i samisk språk begrenser i utgangspunktet rekrutteringsgrunnlaget for opptak til samisk lærerutdanning kraftig, og med tilleggskravet i matematikk blir rekrutteringsgrunnlaget ytterligere begrenset.**

Tiltak IV: Nok lærerutdannere med høy forskningskompetanse og oppdatert profesjonskompetanse gir bedre kvalitet i lærerutdanningene

Flere lærerutdannere, som både har solid forskningskompetanse og relevant profesjonskompetanse, er en forutsetning for å sikre at alle lærerutdanningene har høy kvalitet og at studentene får god undervisning og oppfølging – både på campus og i praksis. Dette vil gjøre lærerutdanningene mer attraktive, bedre gjennomføringen og minske risikoen for frafall under utdanningen. Derfor mener UHR-Lærerutdanning at:

- a) **Regjeringen bør tildele lærerutdanningene flere øremerkede stipendiatstillinger og gi lærerutdanningsinstitusjonene bedre rammevilkår slik at lærerutdanningene har kapasitet til å bygge opp forskningskompetanse.**
- b) **Bruken av delte stillinger, med ansatte i både lærerutdanningene og skolene, bør økes. Derfor bør regjeringen gi øremerkede tilskudd til:**
 - Videreføring av praksis 2-stillinger/delte stillinger, som bidrar til heving av undervisningskvalitet, utdanningskvalitet og økt relevans.
 - Ph.d.-stillinger og flere offentlige ph.d.-stillinger til samarbeid mellom skole og barnehage og lærerutdanningene.
- c) **UHR-Lærerutdanning skal bidra med kunnskap og erfaringsdeling for å kunne styrke og utvide antallet partnerskap mellom lærerutdanningene og praksisfeltet, med mål om å sikre en solid og oppdatert profesjonskompetanse hos lærerutdannerene.**

Tiltak V: Rekruttering til alle lærerutdanningene, for å sikre nok lærere til alle fag i skolen

Det er et viktig mål for UHR-Lærerutdanning at våre medlemsinstitusjoner utdanner kvalifiserte lærere til alle skolens fag. Derfor mener UHR-Lærerutdanning at:

- a) UHR-Lærerutdanning skal bidra til nasjonale samordning av fag som få lærerutdanninger tilbyr fordypning i, og jevnlig kartlegge fagtilbudet for å få oversikt over hvor det eventuelt mangler tilbud og/eller søkere. Denne informasjonen må gjøres lett tilgjengelig for søkere og praksisfeltet.**

Tiltak VI: Balanse mellom de politiske føringene og innovasjon i sektoren, slik at lærerutdanningsinstitusjonene har ressurser, autonomi og fleksibilitet til å utvikle egne, forskningsbaserte løsninger på rekrutteringsutfordringene

Lærerutdanningsinstitusjonene må få nok ressurser, autonomi og fleksibilitet til å kunne finne egne, forskningsbaserte metoder og inngå innovative samarbeid med hensiktsmessige aktører for å løse utfordringene med rekruttering og frafall. Derfor mener UHR-Lærerutdanning at:

- a) Myndighetene må legge opp til en god balanse mellom politiske føringer, rammebetingelser og krav, og tilrettelegging for autonomi og innovasjon i sektoren.**
- b) Regjeringen må sørge for kategoriheving for lektor-, grunnskolelærere, og barnehagelærerutdanningene.**

Lærerutdanninger av høy kvalitet er en sentral forutsetning for at flere ønsker å studere til å bli lærer – men kvalitet koster. Derfor er det viktig å styrke finansieringen av lærerutdanningene, særlig for å dekke de omfattende praksiskostnadene.

Enkeltbevilgninger, som de tildelte rekrutteringsmidlene, er gode bidrag, men gir ikke institusjonene tilstrekkelig forutsigbarhet. Derfor må lærerutdanningene heller flyttes til en høyere kostnadskategori, for å sikre stabil finansiering. Dette vil være en svært verdifull investering for å bedre rekrutteringen til læreryrket.